

383. Vilmány határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, V

Fő utca 114.: 2007. április 16-án leletmentést végeztünk a telken a tulajdonos bejelentése nyomán, aki az udvaron újabb sírleletet talált. Egy fekete urna töredékei, egy füles tál darabjai, egy ép kis füles bögre és 3 bronz hajkarika, valamint a hamvak voltak a sír tartozékai, amelyeket azonban kiemelték helyükről. A sír mélysége 80 cm. A találó, térítés ellenében, a talált tárgyakat átadta a miskolci Herman Ottó Múzeumnak.

Kollár-halom: 2007. április 16-án megtekintettük a lelőhelyet. A halom K-i szélével szemben, a leválasztás rézsűjében középtájon egy körülbelül 1,5×1,5 m-es gödröt ástak illetéktelenek, melyből egy nagyméretű kő gurult le. A Kollár-halom K-i végénél egy újabb beásást találtunk, körülbelül 1,2×1,2 m nagyságú, 1 m mélységig ki volt bontva. A gödröt kitisztítottuk, mivel cserepek látszóttak a feltúrt földben. További késő bronzkori–kora vaskori cserepeket találtunk, és egy kettőskónikus orsógombtöredéket, valamint őrlőkődarabokat. Ez az anyag megegyezik az innen ÉK-re levő 3. sz. lelőhely anyagával.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA

384. Vindornyaszőlős, Kis-Hidi-dűlő

(Zala megye) Ró

2007. március 19-én hétfőn helyi lakos 4 darab késő római (4. sz.) bronzkarpercet adott be a Balatoni Múzeumba. Elmondása szerint a leleteket 2006 tavaszán a földjén szántás után találta. A karperecek környékén emberi csontokra is felfigyelt (a csontok elhelyezkedésére, a csontok jellegére nem emlékezett, csak hogy a kéz vagy a láb hosszúcsonjtjai lehettek). A csontokat nem gyűjtötte be. A karpereceken kívül más leletanyagot nem talált, de „különös téglákra” figyelt fel, szokatlan méretük miatt. Ezeket viszont nem gyűjtötte be, belőlük egyetlen példányt sem tudott mutatni. Véleményem szerint a téglák nagy valószínűséggel tegulák lehetnek.

Március 23-án felkerestük a helyszínt (Kisszőlős út 12. sz. ház mögötti szántó). A megmutatott előkerülési helyet kézi GPS készülékkel bemértük. A karperecek találási helye egy É-D irányú domhát D-i része, a domboldal felső része, a mai településtől Ny-ra, a földút D-i részén. A környéket fémkeresővel átkutattuk, de értékelhető régészeti leletanyagra vagy jelenségre nem bukkantunk. A területen terepbejárást végezve szintén nem bukkantunk értékelhető leletanyagra.

A lelőhely összefüggése az MRT 3. kötetében 64/4 jelű lelőhellyel kérdéses, hiszen az tőle ÉNy-ra, nagyobb távolságban helyezkedik el.

Munkatárs: Jordán György restaurátor.

HAVASI BÁLINT

385. Visegrád, Rév utca 4.

(Pest megye) B, Kö, Kú

2007. július 23. és november 12. között folytattuk a tel-

ken (Hrsz.: 89/2) a 2006-ban részben feltárt középkori településrészlet kutatását. Kapcsolódva a tavalyi év eredményeihez, ezúttal a terület K-i és É-i sávjában nyitottunk új szelvényeket; továbbá több ponton szondázó jellegű kutatásokat végeztünk a 2006-os ásatási területen is. Ezek alapján pontosíthattuk és kiegészíthettük a korábbi kutatások eredményeit.

A telek DDK-i sarkában húzódó, 14–15. századra keltezhető egykor emeletes, részben faszerkezetű kőépület belsejében a tavaly előkerült jó állapotú téglapadlóhoz kapcsolódva feltártuk a ház ÉNy-i sarkában álló, legalább egyszer megújított kandalló alapozását. A Ny-i zárófal csomójától Ny-ra külső lépcső vezetett az emeletre, ennek kőalapozását figyeltük meg. A ház közvetlen környezetében nagyobb kiterjedésű, leletgazdag kúpcseropes omladékréteg és patakköves-kavicsos külső járósínt húzódott. Ezt a szintet a 14–15. században alakították ki, majd a 15–16. sz. fordulóján feltöltéssel némileg megemelték.

Az épületbelsőből illetve a ház közvetlen közeléből előkerült leletanyag alapján a lakóház a 14. sz. közepén–második felében épült és a 16. sz. első felében hagyták el lakói. Az ettől Ny-ra álló, téglalap alaprajzú, jelenleg ismert méreteiben 20×11 m-es, hosszanti tengelyében É–D-i tájolású épület főbb részeit már tavaly feltártuk. Közepén egy K–Ny-i tájolású osztó- vagy keresztfal húzódik, 4 egymástól azonos távolságra levő gerenda-fészekkel, ami arra utal, hogy ennek az épületnek is lehettek faszerkezetű elemei. Északkeleti és délkeleti sarkaiban nagyméretű téglaojektumok épültek. Ezek közül különösen az ÉK-i sarokban álló maradt meg épségben, ugyanis az ép boltozatú helyiséget a 18. században pinceként használták tovább. Az ásatás egyik fontos eredménye, hogy sikerült meghatározni eredeti, középkori funkcióját. Noha a 2006-os ásatási idényben felmerült, hogy ez a téglából épült objektum hypocaustum-rendszer eleme lehetett, valószínűbb, hogy árnyékszékakna alépitménye volt, É-i és K-i oldalán egy-egy lejtős esésű, téglával falazott felülettel. Ezek közül a K-i oldalon levőt a 18. századi pinceajtó beépítésekor törték át. A DK-i sarokban húzódó, csak részben hozzáférhető téglaojektum funkciója nem egyértelmű, talán jégverem lehetett. Az épülethez, annak K-i oldalán egy K–Ny-i tájolású, 10 m hosszú pincét építettek. Bejárata a ház ÉK-i sarkában az épületbelsőből nyílt, a 18. században elfalazták. A minden bizonnyal a téglából épült boltozatot is ekkor – a 18. sz. második felében – bontották el a boltvállindítások szintjéig. Ajtó vagy ablaknyílások nem kerültek elő, mivel a hosszabb ideig elhagyatva álló romfalakat a 18. században a falalapozás szintjéig visszabontották. Felhasználásukkal épült az a K–Ny-i tájolású, rövid ideig álló barokk épület, amelynek igen csekély maradványai voltak csak megfigyelhetők ásatási területünk Ny-i felén. Talán ehhez az épülethez tartozott az a pince, vagy jégverem is, amelynek csak lejárata, pontosabban lépcsőalapozása maradt meg; a hozzá tartozó részeket a területen 2007-ig álló újkori

pincével semmisítették meg. Az előkerült leletanyag (nagy mennyiségű kerámia, érem stb.), valamint egyes építészeti részletek alapján elmondható: a nagyméretű épületet a 15. században közvetlenül a már álló kisebb lakóház mellé emelték; a kapcsolódó pince is ekkor épülhetett. Használatát egyértelműen jelzi az É-i zárófalhoz kapcsolódó leletgazdag, Mátyás-dénárral keltezett réteg. A 16. sz. első felében elnéptelenedő házak egyes részeit – így a fentebb említett pincét is – a 18. században újrahasznosították, majd a század második felében megszüntették. Az eredetileg árnyékszékaként szolgáló helyiséget csak a 19–20. században temették be véglegesen.

Az épület középkori funkciója nem tisztázott; méretei és meglevő részletei azonban arra utalnak, hogy rangos személy városi lakópalotája, esetleg középület lehetett. A területen több ponton megfigyelhettük a házak építését közvetlenül megelőző korszak, a 14. sz. első felének régészeti nyomait is. Itt ebben az időben egy – teljes méreteiben és határaitban egyelőre nem ismert – udvar húzódott. A sárga, agyagos, letaposott felszínű kora Anjou-kori járószintről 2006–2007-ben összesen 10 személgödör, egy téglalap alaprajzú ásott kút és egy viszonylag rövid ideig használt külső agyagkemence vagy kohó maradványai kerültek elő.

Az eredetileg valószínűleg agyagkitermelő-helyként ásott gödrök jellege és betöltése igen hasonló képet mutat: egy bronzkori és egy a 16. sz. első felére keltezhető objektum kivételével mindegyiket a 14. sz. első felében ásták. Kerek, vagy kissé ovális alaprajzúak, a középkori udvarszintről mért mélységük átlagosan 3–4 m, lefelé szűkülőek. Néhányban famaradványok (esetleg deszkabéllet?) nyomai is voltak. Betöltésük gazdag leletanyagot tartalmazott: az ép és töredékes kerámiaedények (fazekak, korsók, csészék) mellett a nagyszámú üvegtöredéket (összeállítható velencei, cseppes és festett poharak) említhetjük. Előbukkant egy unikális leletnek tekinthető bronz, úgynevezett „mandorla” formájú pecsétnyomó (egy csuklyás köpenyt viselő ólomfigura) is. Az egyik gödörben 12 különböző méretű, réz vagy bronz öntésére szolgáló öntőtégely hevert. Ez a leletegyüttes különösen fontos annak fényében, hogy öntőtégelyek töredékei amúgy is nagy számban kerültek elő a 14. századi rétegekből. Mindez egy a közelben fekvő, máig ismeretlen ötvös- vagy bronzöntőműhely létét feltételezi, ásatási területünkön ugyanis a fentebb említett kemence- vagy kohómaradványon kívül nem került elő műhelyre, vagy műhelyépületre utaló objektum. A terület közelében fekvő ötvös- vagy bronzöntőműhely elméletét erősíti az is, hogy a 14. századi udvarszinten találtuk azt az ólomlemezdarabot, amelyre Károly Róbert 1329-ben vert garasának próbaveretét nyomták.

A két épülettől É-ra és K-re nyitott szelvényekben újabb épületek nyomát nem találtuk. Mindkét sávban több ponton a már fentebb említett késő középkori pataköves, kavicsos külső udvarszint került elő. A nagy épülettől É-ra fekvő egyik szelvényben egymástól jól

elkülöníthető rétegsort figyelhettünk meg: egy viszonylag vastag, 17–18. századi leletanyagot (habán jellegű kerámia, kegyérem, pipa, golyóöntőforma stb.) tartalmazó feltöltés alatt közvetlenül a 15. századra keltezhető kavicsos udvarszint húzódott. (Ez egyértelműen kapcsolódott a nagy épület ÉNy-i sarkához, feltehetően azzal egykorú.) Ezt átvágva Károly Róbert-pénzekkel keltezett agyagos, letaposott, 14. századi szintet találtunk; valószínűleg ugyanazt, amely az ásatási terület D-i felén is húzódik.

A Rév utca 4. sz. telektől É-ra fekvő, kavicsos-murvás, a tornacsarnoktól a 11. sz. útig húzódó keskeny útfelületen (Hrsz.: 85) kutatás nem folyt. A 2007. évi ásatási eredmények alapján az valószínűsíthető, hogy ezen a területen épületmaradvány nem várható.

A 2006–2007-ben a Rév utca 4. területén folytatott ásatásokat összevetve a környéken folyt korábbi kutatásokkal (különösen a Rév utca 4. sz. telektől közvetlenül É-ra húzódó úgynevezett „Városközpont” területét), több fontos megállapítást is tehetünk a település topográfijára nézve. Valószínűleg erre a részre lokalizálhatjuk a késő középkori Visegrád piactérét. A körülbelül 200×100 m-es tér egykor a Duna felé nyitott volt, három oldalát U-alakban házak és házsorok övezték. Ennek D-i oldala, a mai Rév utca vonala sűrűn beépített és lakott része volt a városnak a 14. századtól a 16. sz. első feléig, É-i fele kevésbé ismert. A 14–15. században (két nagyobb épület kivételével) a tér nagyrészt beépítetlen maradt; ennek okaként elképzelhető a Dunához való közelség is. A legvalószínűbb mégis az, hogy e helyütt kereskedelmi és kézműves tevékenység folyhatott, amely a vásározás, esetleg az ezzel együtt járó tűzveszély miatt szabad területet igényelt.

Az egykori piactéren 2003–2004-ben folyó régészeti kutatások során számos bizonyíték került elő arra nézve, hogy a 14–15. században az egész területet folyamatosan használták: a pataköves-kavicsos út- és járőrfelületek mellett külső tűzhelynyomok, alkalmi tüzelőhelyek, ideiglenes épületek meglétére utaló cölöp- és karólyukak, sövényfalú, paticsal tapasztott 14. századi ház maradványai egyaránt előbukkantak.

A piactér és környéke (Rév utca–Fő utca–11. sz. út–Mozi köz által közbezárt rész) tehát egyértelműen a tatárjárás után kialakuló városias jellegű település részét képezte; a későbbiekben, Károly Róbert uralkodása alatt ebből fejlődött ki a kiváltságokkal is felruházott középkori Visegrád.

Munkatársak: az ELTE Régészettudományi Intézetnek hallgatói.

KOVÁTS ISTVÁN – GRÓF PÉTER

386. Vitnyéd, Kishely-dűlő

(Győr-Moson-Sopron megye) B

2007. július 2–6. között próbafeltárást végeztünk a falu D-i határában, a 05/17 hrsz. telken. Az előzetes terepbejárás alapján feltételezett lelőhely meghatározásához kutatóár-